

Onları gark eden madde ayağımı da ıslatamadı

Üstad Bediüzzaman Hazretleri'nin ilm-i usûl ve fenn-i mantığı Risalelerde sıkça kullandığını biliyoruz.

Bunlardan birisi de 'sebr' ve 'taksim'dir. Üstad Hazretleri bu yöntemin en kat'î bir hüccet olduğunu söylüyor. Ve Risale-i Nurlarda fenn-i mantığın bu metoduna sıkça başvuruyor. Peki nedir bu sebr ve taksim?

Lügattaki manasıyla "incelemek, denemek, tahmin etmek, ölçüp takdir etmek" anlamındaki sebr ile "parçalara, kısımlara ayırma" manasına gelen taksim kelimelerinden oluşan sebr ve taksim, terim olarak bir konuda muhtemel seçenekleri belirleyip ardından birer birer eleyerek tek bir seçenek bırakma yöntemini ifade eder. İletin tesbiti metodlarından biri olan sebr ve taksim, aslın illet olması muhtemel vasıflarının tamamının belirlenmesinden sonra bunların birer birer elenerek tek bir vasfın bırakılması ve kalan vasfın illet olduğunun kabul edilmesi işlemidir.

Basit bir örnekle açıklayalım: Bir arkadaşınız kâğıda bir sayı yazıp önünüze uzattı. Gördüğünüz sayı 3 olsun. Size bu sayının çift mi yoksa tek mi olduğunu soruyor. Sebr ve taksim metodu ile meseleyi halledecekseniz sayı ile ilgili bütün ihtimalleri değerlendirmelisiniz. Yani "bu sayı ya tektir ya da çifttir, başka bir ihtimal de yoktur" dersiniz. Ve mevcut ihtimallerden sayının çift olmadığını ispatlarsınız. Geriye tek olması haricinde hiçbir ihtimal kalmadığından dolayı artık teklik durumunu ispatlamaya gerek de yoktur ve ispatınız biter. "Sayı tektir" dersiniz ve ispatınızı tamamlarsınız. İşte bu yöntem sebr ve taksim denilir. Elbetteki ispatlanması gereken mesele çoğu zaman örneğini verdiğimiz kadar basit değildir. Hele de konu Allah, Peygamber, Kur'ân gibi çok mühim meselelerse. Risale-i Nurlarda bu yöntem sıkça

rastlıyoruz.

Bunlardan iki tanesi şu şekildedir:

“Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut san’atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadîm değil, yeniden oluyor. Her halde, ey mülhid, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor, yani esbabın içtimasında o mevcut vücut buluyor; veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor; veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor; veyahut bir Kadîr-i Zülcelâlin kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-ı kabil oldukları kat’î ispat edilse, bizzarure ve bilbedâhe, dördüncü yol olan tarik-i vahdâniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.”

“Kur’ân ya Arş-ı Âzamdan ve İsm-i Âzamdan gelmiş bir kelâmullahtır veyahut —hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ— yerde, sahtekâr ve Allah’tan korkmaz ve Allah’ı bilmez, itikadsız bir beşerin düzmesidir... Çünkü ortası yoktur ve muhaldir ve olamaz.”

Modern matematikte bu yönteme “olmayana ergi yöntemi” veya latince orijinal adı ile “Reductio ad absurdum” denilir. Mantık (ispat yöntemleri) ilminin üstadlarından kabul edilen Aristo’nun bu yöntemi çok sık kullandığı bilinmektedir.

Üstad Hazretleri fenn-i mantıktaki bir çok ispat yöntemini Risale-i Nurlarda ustaca kullanmıştır. Bu yöntemde asıl hüner bütün seçenekler belirlendikten sonra seçeneklerin teker teker olamayacağını ispatlayabilmektedir. Bediüzzaman Hazretleri bunu tabiri caizse neredeyse “tereyağından kıl çeker gibi” yapmaktadır. Öyle ki “...Gördüğüm ayak izleri, Eflâtun ve Aristo (Haşiye) gibi meşahirlerindir. İşittiğim sesler, İbn-i Sina ve Farâbî gibi dâhilerindir.

(Haşiye: Üstadımın himmetiyle, onları gark eden madde ayağımı da ıslatamadı.)” diyerek ilm-i mantıkta bu büyük dahileri dahi ciddî mânâda geride bıraktığını ifade etmektedir.

Akif ARSLAN